

Олексій Сафонов
Запоріжжя (Україна)

ПІВДЕНЬ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТОЛІТТЯ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ІСТОРИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Представники української історичної науки в діаспорі розуміли всю важливість південноукраїнського регіону для формування української нації. Тому в багатьох наукових дослідженнях тема Півдня України отримала належне місце. Характеризуючи доробок українських істориків діаспори стосовно зазначеної теми, нами проаналізовано основні віхи дослідження, проблематику та вплив на її вивчення у працях вітчизняних вчених.

Розглянута діаспорна історіографія на прикладі визначних істориків: Н.Д. Полонської-Василенко, З. Когути, О. Субтельного та ін. дає змогу порівняти підходи до вивчення Півдня України XVIII століття з дослідженнями вітчизняних істориків. Праці українських закордонних вчених відзначались глибиною аналізу, широким залученням нових джерел, почерпнутих із зарубіжних архівів, тематикою наукових праць, що в подальшому формувало «нові» погляди на історичне минуле південноукраїнського регіону. Тому комплексний аналіз праць українських вчених діаспори має актуальне значення.

За окремими працями істориків, наприклад «Заселення південної України в половині XVIII ст. (1734–1775)» Н. Полонська-Василенко одна з перших об'єднала розрізнені сегменти історії заселення задніпровських місць, Нової Сербії та Слов'яносербії, Ново-Слобідського полку, Запорозьких Вольностей, першої Новоросійської губернії і представила цілісну картину колонізації Південної України протягом 1710-х – 1770-х років. Це була детальна фактологічна реконструкція історії краю з точки зору інтересів за-

порозького козацтва та українського народу, що значно відрізняло погляди на це питання радянської історіографії.

Інший видатний вчений, Зенон Когут у своїй книзі «Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини, 1760–1830», розглядав питання стосовно російської політики щодо Гетьманщини, реакцію українського суспільства на імперську інтеграцію та вплив цього процесу на імперію і українське суспільство. Дослідник визначає новий погляд на колонізаційні процеси на теренах Півдня України.

Неможливо переоцінити внесок праць Ореста Субтельного на формування сучасної освітньої та наукової історичної думки. Зокрема в своїй найвідомішій праці «Україна: історія» автор пропонує принципово новий погляд на історію України, в порівнянні з тогочасною радянською історичною парадигмою. Недарма праця довгий час слугувала універсальним підручником з історії. Південноукраїнський регіон в роботі автора постає важливим в контексті формування української нації.

Огляд діаспорної історіографії стосовно Південної України XVIII століття показує, що тема є недостатньо комплексно висвітленою, тому потребує подальших досліджень.

Список основних джерел та літератури:

1. Винар Л. Матеріали до біографії проф. Наталії Полонської-Василенко / Л. Винар // Український історик, 1983. – № 2-4.
2. Водотика С.Г. Нариси історії історичної науки УСРР 1920-х років./ С.Г. Водотика. – К. ; Херсон, 1998.
3. Когут З. Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини, 1760–1830 / З. Когут. – К. : Основи, 1996.
4. Когут З. Коріння ідентичности. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. / З. Когут. – К. : Критика, 2004.
5. Полонська-Василенко Н.Д. Південна Україна після зруйнування Січі // Н.Д. Полонська-Василенко. Запоріжжя XVIII століття та його спадщина. – Мюнхен, 1967. – Т. 2.
6. Полонська-Василенко Н.Д. Заселення Південної України в половині XVIII століття (1734–1775). – Мюнхен, 1960. – Ч.1-2.
7. Субтельний О. Україна. Історія: навчальний посібник / О. Субтельний. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 1993.